

Overal onzichtbaar gegeven

Uit de trein gestapt, op station Amsterdam, liep voor mij een jonge vrouw. Ze pakte een koek uit haar tas, haalde het papiertje er vanaf en liet dat papiertje op de grond vallen. Ik kon het niet laten en zei 'pardon?' Ze begreep meteen wat ik bedoelde. 'Daar zijn toch schoonmakers voor'. Daar had ik even niet aan gedacht; dat dit een geweldige vorm van werkverschaffing is. Hoe a-sociaal van mij. Ik was alleen maar boos omwille van de aarde. Alle veronachtzaming, alle roofofbouw, alle rentmeesterschap dat in uitbuiting is komen te verkeren: het schóót in me omhoog toen ik dat papiertje achteloos op de grond gegooid zag worden. In het klein gebeurde daar wat op zoveel plaatsen ook in het groot gebeurt.

De aarde is ons huis. Zand en mos vormen allerlei tapijten. De atmosfeer is ons dak. De zeeën zijn onze badkamer. Bossen onze deuren, bergen de wanden van de huiskamer. Hoe klein kun je wonen? Hoe groot kun je denken? Zonder twijfel heeft ieder mens ook beschutting nodig, tegen kou en regen. Een eigen veilige woonplek is een basisbehoefte om te kunnen leven. Maar tegelijk is de hele aardbol onze leefruimte. Aarde, natuur en menselijke acties zijn nauw met elkaar verweven. Daar raakt een mens weer diep van doordrongen - zou je hopen - wanneer er een kernreactor in Japan smelt en de oogst van de aarde niet meer vanzelfsprekend goed en gezond is.

Als we hier 'overal zijt Gij onzichtbaar gegeven' zingen, bezingen we de plaats waar God te beleven is. Overal is dat, zegt de dichter. In spreken, in stilte, in mensen, en dus op aarde. Daar heb je eigenlijk geen kerkgebouw voor nodig. Geen aparte plaats. De hele schepping is verblijfplaats voor de Eeuwige. Dat we hier toch iedere zondag samenkomen, ook dit voorbije preekseizoen weer, is dus niet omdat op deze plaats, die vroeger een godshuis genoemd werd, God exclusief te vinden zou zijn. Dat weten we, maar toch zijn er steeds weer groepen mensen die een plaats met bijzondere heiligheid willen optuigen, die elders dan niet zou zijn, in de illusie dan dichter bij God te zijn. De apostel Stefanus spreekt er vandaag over in het slot van een lange redevoering in de synagoge, net voordat hij gestenigd gaat worden.

Kennelijk is de belofte *Ik Zal Er Zijn*, niet genoeg voor mensen. Met die naam maakte God zich kenbaar aan Mozes bij de brandende braamstruik. Maar 'wat hebben wij aan een naam alleen'. Een plek was nodig om die naam hoog te blijven houden. Ach dat begreep de Eeuwige zelf ook wel, dat er een plaats moest zijn van samenkomst en herinnering. Daarom geeft God Mozes in het boek Exodus de opdracht: "zij zullen mij een heiligdom maken en ik zal in hun midden wonen" (Ex. 25,8) Mensen willen die belofte van *Ik Zal Er Zijn* steeds weer aangezegd krijgen, want hoe weet je het ooit zeker? Mensen, wij net zo goed, willen vasthouden en vormgeven, ook dat wat onzichtbaar is. Op zijn minst dan toch een ruimte om die ons ontschietende en tegelijk rakelings nabije God te bezingen en te overpeinzen om wat dit betekent voor ons bestaan. Een ruimte waardoor wijzelf ruimte maken voor aandacht en heroriëntatie. Eerst was er alleen een naam, toen een tent, toen een tempel, toen vele godshuizen in talloze vormen - en toen moesten er kerken afgebroken worden omdat er geen mensen meer kwamen.

Tegelijkertijd en dwars tegen al die menselijke constructies in verhaalt de Schrift ook van een god die in geen huis te vangen is. De Allerhoogste woont niet in een huis dat door mensenhanden is gemaakt, maar, zoals de profeet Jesaya zegt: 'de hemel is mijn troon, de aarde mijn voetenbank' (Jes. 66,1 in Hand. 7,51). Van ver voorbij wat wij kunnen waarnemen tot en met al het aardse om ons heen, alles is woning van God. Overal woont God. Alles en iedereen is een plaats waar God te ontmoeten valt. Gods presentie komt tot uitdrukking in de schepping, in de bonte veelheid van materie, in de mens in het bijzonder omdat dit schepsel toegerust is met de mogelijkheid een en ander onder woorden te brengen. Of zoals een Aziatische spreuk zegt: God slaapt in de steen, ademt in planten, droomt in dieren, ontwaakt in de mens. 'Overal zijt Gij onzichtbaar gegeven' bezingt een god die niet alleen op de mens gericht is maar ook op aarde. Waarmee incarnatie veel omvattender gestalte krijgt dan alleen in de messiaanse mens Jezus, want in de gehele schepping is die goddelijke oorsprong te ontwaren.

Maar, laat ik eerlijk zijn, tussen het schrijven van deze overweging door heb ik een heleboel vliegen uit de keuken in de stofzuiger opgezogen. Ik recycle naar vermogen, maar vind de zonnepanelen dan toch te duur of ben ik gewoon te lui. Verder wens ik de auto, met mate, natuurlijk, te blijven gebruiken. En overweeg ik ook niet over te stappen naar een Moeder Aarde-cultus. Vermoedelijk kennen we allemaal wel enige discrepantie tussen idealen en praktijk. Onvermijdelijk. Het is eigen aan de mens om in spanningsvelden te leven. Natuurlijk is het schipperen. Dat kan niet anders in onze maatschappij. Maar het is al een grote omwenteling om te beseffen dat het verbond tussen God en mensen ook een verbond met de aarde insluit. Omdat mensen niet anders dan op aarde leven. Het is onze habitat en er is geen alternatief.

Vorige week sprak Jean-Jacques Suurmond over het klassieke dogma van de drieëenheid en hij maakte er een vrolijke warboel van. Ik vraag vandaag aandacht voor een andere triniteit, namelijk die van God-mens-aarde, die in, door en met elkaar tot leven geroepen worden. Teken maar een driehoek in je hoofd, (of die gelijkbenig moet zijn kunnen we het op een ander moment hebben) en bedenk hoe God en mens door bezieling en ademtocht verbonden zijn, hoe in de grootsheid van de natuur een goddelijke

scheppingskracht gewaar te worden valt, hoe mens en aarde elkaar het leven mogelijk kunnen maken. Misschien zijn aarde en god het minst vanzelfsprekend met elkaar verbonden als gevolg van onze rationele denkkraft. Maar wie kent tegelijkertijd niet de verwondering om zoveel schoonheid en oerkracht die doen beseffen dat woorden nodig zijn - naast de getallen, dus dat poëzie of religieuze taal zijn om deze dimensie van ons mens zijn te vertolken.

God, mens en aarde worden hier in onze diensten, als ik het afgelopen jaar eens de revue laat passeren, veelvuldig besproken en bezongen. Allereerst is God hier iedere zondag de heilige ruimte waar rondom wij samenkomen. Dit open midden is een treffende verbeelding van de leegte en ruimte waarin wij steeds opnieuw het goddelijk geheim in de schepping gewaar proberen te worden. Het is als een durende herinnering dat er geen andere plek voor God is om te wonen dan onpeilbaar in ons midden, in de wereld. In het hart van onze toewending naar elkaar. Wij cirkelen om een geheim en mogen tegelijkertijd als menselijke gestalten belichaming van dit geheim zijn. Juist die menselijkheid kwam in de diensten over onze eindigheid (okt-nov) aan de orde, maar ook toen we de grenzen van de wetenschap (febr) opzochten of afgelopen weken het lichaam lieten glanzen. Met de Bergrede oefenden we een goed mens te worden.

We zochten verbinding tussen God en mensen met onze series over engelen en Johannes de Doper en de stilte, als raakvlakken van hemel en aarde.

Dit en al het andere dat door de week hier en in de pastorie werd ondernomen dit jaar aan ontmoetingsgroepen, gemeentemiddag, veertigdagenproject, jubilea, solidariteitsacties, en zoveel dienstbaarheid aan elkaar en deze gemeenschap, het maakt de Dominicus tot een bijzondere plaats - een godshuis zo je wilt, zijnde een plek waar God gezocht en geleerd wordt. Terwijl dit huis niet het einddoel, maar slechts het startpunt is om van hieruit de wereld in te gaan en daar sporen van liefde en gerechtigheid voor de gehele schepping uit te zetten en te ontdekken. Laat de eredienst hier vooral een opmaat zijn voor onze dienst aan het grotere geheel van God, mens en aarde. Daarom voor degenen onder ons die de komende periode huis en haard en Dominicus even vaarwel zeggen om de schepping te genieten: neem van deze overweging mee wat je wilt, maar gooi op zijn minst geen afval op onze bestaansgrond.

Mirjam Wolthuis

Gelezen: Hand. 7, 44-52 en Lof van het onkruid - Ida Gerhardt

Godlof dat onkruid niet vergaat,
Het nestelt zich in spleet en steen,
breekt door beton en asfalt heen,
bevolkt de voegen van de straat.

Als hebzucht alles heeft geslecht
straalt het klein hoefblad op de vaalt
en wordt door brandnetels vertaald:

Achter de stoomwals valt weer zaad:
de bereklauw grijpt om zich heen.
En waar een bom zijn trechter slaat
is straks de distel algemeen.

'gij (mensen MW) die miljoenen hebt ontrecht:
'ze komen – uw berekening faalt.'
Het onkruid wint het laatst gevecht.

Tot slot nog een klein woord voor onderweg, een vers van Ida Gerhardt,
dat ons mensen op hun plaats wijst in die grote schepping:

Lof van het onkruid - Ida Gerhardt

Godlof dat onkruid niet vergaat,
Het nestelt zich in spleet en steen,
breekt door beton en asfalt heen,
bevolkt de voegen van de straat.

Achter de stoomwals valt weer zaad:
de bereklauw grijpt om zich heen.
En waar een bom zijn trechter slaat
is straks de distel algemeen.

Als hebzucht alles heeft geslecht
straalt het klein hoefblad op de vaalt
en wordt door brandnetels vertaald:

'gij (mensen MW) die miljoenen hebt ont-recht:
'ze komen – uw berekening faalt.'
Het onkruid wint het laatste gevecht.

Laten we elkaar dan al het goede toewensen voor deze zomerperiode
en Gods zegen vragen voor onderweg:

Moge de weg die we gaan ons dragen,
Moge de wind steeds in onze rug waaien,
de warmte van de zon ons gelaat beschijnen,
de regen zacht vallen op onze velden,
moge de Eeuwige ons behoeden en ons zegenen
tot we elkaar weer ontmoeten.
Amen